

UUTISKIRJE

Naisiin kohdistuva väkivalta huolettaa Botswanassa

Vierailin elokuussa Botswanassa ensimmäistä kertaa Suomen Lähetysseuran Afrikan alueen viestijänä (olen käynyt maassa aiemmin turistina), ja kerron tässä uutiskirjeessä tarkemmin tästä työmatkasta. Ajoimme kollegani Marian Stirlingin kanssa viikon aikana yhteensä noin 1500 kilometriä vieraillessamme Lähetysseuran tukeman työn hankkeissa. Yksi keskeinen aihe, joka nousi esiin lähes jokaisessa keskustelussa työmatkan aikana, oli naisiin ja tyttöihin kohdistuva väkivalta sekä siihen puuttuminen.

Botswanassa avoimuus kasvaa, mutta väkivalta kovenee

Nainen haluaa erota miehestään, mies tappaa hänet. Surullinen tarina voisi olla Suomesta, mutta tällä kertaa se tulee Botswanasta, jossa sukupuolittuneen väkivallan tapaukset ovat nousussa. Huolestuttavaa ei ole ainoastaan tapausten määrien nousu vaan myös niiden vakavuus. Botswanassa jokainen tuntee jonkun, joka on kokenut sukupuolittunutta väkivaltaa. Usein kyse ei ole vain lyömisestä, vaan naisia murhataan heidän kumppaneidensa toimesta. Väkivalta on läsnä kodeissa, kouluissa, yliopistokampuksilla, kylissä ja kaupunkien keskustoissa.

Tässä todellisuudessa toimii Botswanan sukupuolittuneen väkivallan ehkäisyjärjestö (BGBVP), joka oli vuosien ajan Suomen Lähetysseuran yhteistyökumppani. Vaikka taloudellinen tuki päättyi vuonna 2021, järjestö on jatkanut äärimmäisen tärkeää työtään omavaraisesti, kiitos vankan perustan, joka rakennettiin Lähetysseuran kumppanuusvuosien aikana.

UUTISKIRJE

Lorato Moalusi peräänkuuluttaa miesten osallisuuden lisäämistä sukupuolittuneen väkivallan ehkäisyssä. Kuva: Linda Juntunen.

Vierailin järjestön päätoimistolla Gaboronessa ja haastattelin toiminnanjohtaja **Lorato Moalusia**, joka kertoi, että BGBVP:n yksi suurimmista saavutuksista on ollut se, että väkivallasta puhutaan nyt avoimemmin:

”Vielä 10–15 vuotta sitten väkivallasta ei saanut puhua perheen häpeän pelossa, mutta nyt siitä keskustellaan radiossa, parlamentissa ja yhteisöissä. Tietoisuus lisääntyy, ja lapset oppivat koulussa, mikä on hyväksyttävää ja mikä ei”, Moalusi kertoo.

Kulttuurin muuttaminen vaatii kuitenkin aikaa. Patriarkaattisessa Botswanassa moni ajattelee edelleen, että väkivalta kuuluu parisuhteeseen. Moalusin mukaan tutkimukset osoittavat, että 97 prosenttia väkivaltaa tehneistä botswanalaisista miehistä oli itse kokenut väkivaltaa lapsuudessa:

”Sosiaalisessa mediassa naisiin kohdistuneet väkivaltautiset keräävät kommentteja, joissa naisen tappamista puolustellaan.

Miehet saavat usein empatiaa, naiset syytöksiä”, Moalusi kertoo, ja jatkaa, ”Tarvitsemme kokonaisvaltaista muutosta ja myös miehille pitää tarjota apua. Pitää opettaa poikia tunnistamaan tunteensa ja käsittelemään turhautumistaan ilman väkivaltaa. Työtä siis riittää”.

Toivon paikka auttaa väkivallan ja köyhyiden kierteestä kouluun

Francistownin seurakunnan *Toivon paikka* -ohjelma on ollut kolmen vuosikymmenen ajan suuri tuki ja turva alueen vähävaraisille lapsiperheille. Täällä suunnataan katse väkivallan ja köyhyyden varjoista kohti tavallista, turvattua elämää. Apu on hyvin konkreettista, lukutaito-opetusta, ruokaa pöytään, koulunkäyntiin tarvikkeita ja koulupukuja sekä tukea koulumaksuihin. Kaiken ytimessä ovat turvalliset aikuiset, jotka pitävät lapsista huolta ja kuuntelevat heidän arjen iloja ja murheita.

Kgomotso Ramontsho, 19, löysi tiensä yli 15 vuotta sitten *Toivon paikkaan* sosiaalityöntekijän kotikäynnin kautta. Kotona asiat olivat huonolla tolalla. Vanhemmat elättivät perhettä valtion kuivuusapuohjelman lyhytaikaisilla, matalapalkkaisilla töillä

Kgomotso Ramontsho Toivon paikan leikkipuistossa, jossa hän leikki lapsena. Kuva: Linda Juntunen.

UUTISKIRJE

(ruohonleikkuuta, siivousta, ojien ja vesipisteiden huoltoa), joista maksettu korvaus oli epäsäännöllinen. Ruokaa ei aina riittänyt kaikille, eikä koulumaksuja pystytty maksamaan. Tilanne kärjistyi, kun perheen naapuri raiskasi Kgomotson vammaisen siskon. Rikosilmoituksesta huolimatta viranomaiset eivät puuttuneet asiaan. *Toivon paikassa* Kgomotso aloitti lukutaito-opetuksessa ja sai myöhemmin tukea koulunkäyntiinsä. Hän kiittää erityisesti seurakunnan työntekijä **Bonolo Baiphethia**, joka jaksoi olla rinnalla ja yhteydessä silloinkin, kun omat voimat olivat vähissä. ”Uskon, että koulutus ja turvallinen ympäristö suojelevat tyttöjä ja naisia. Haluan tulevaisuuden, jossa voimme elää rauhassa,” Kgomotso sanoo.

Solofinah Maseko kertoo *Toivon* paikan pelastaneen hänen lastensa tulevaisuuden. Kuva: Linda Juntunen.

Myös vanhemmat ovat saaneet tukea ja oppia *Toivon paikasta*. **Solofinah Maseko**, 45, löysi ohjelman elämänvaiheessa, jossa jokainen päivä oli selviytymistä. Työttömyys, velat ja kumppanin aiheuttama jatkuva väkivallan pelko veivät voimat. Ensimmäinen apu oli konkreettista: lämmin ruoka.

”Toin lapseni aamuisin tänne puurolle ja sain sitä itsekin. Myöhemmin aloitimme kaikki, lapset ja minä, lukutaito-opetuksessa,” Solofinah kertoo. Nyt lapset ovat aikuisia ja ovat suorittaneet koulunsa ohjelman tuella. Solofinah käy aktiivisesti kirkossa ja kiittää Jumalaa saamastaan avusta: ”Tämän tuen ansiosta uskon, että voimme rakentaa paremman tulevaisuuden.”

Francistownin seurakunnan työntekijä Bonolo Baipheth, 57, on kaikkien näiden tarinoiden yhteinen nimittäjä. Hän kasvoi itse kodissa, jossa ei aina ollut turvallista, ja tietää siksi, miten ratkaisevaa on, että joku huomaa ja välittää.

Jo 18-vuotiaana Bonolo aloitti työnsä Francistownin seurakunnassa: hän vieraili vähävaraisten perheiden kotona ja etsi koulupolulta pudonneita, jutteli perheiden kanssa ja rakensi luottamusta kadunkulma kerrallaan. Seurakunnan tiloissa hän tarjosi lapsille ja aikuisille maksutonta lukutaito-opetusta. Kolmenkymmenen vuoden aikana *Toivon paikan* kautta on kulkenut tuhansia lapsia ja vanhempia.

UUTISKIRJE

Bonolo Baiphethl koki itse lapsena väkivaltaa perheessään ja kokee siksi lasten auttamisen tärkeäksi. Kuva: Linda Juntunen.

“Joskus ihmisten kertomukset ovat niin raskaita, että tarvitsen itsekin keskusteluapua”, Bonolo myöntää. Silti hän jatkaa äärimmäisen tärkeää työtään, koska hän näkee tulokset: nuoria, jotka ovat nyt turvassa ja töissä, äitejä, jotka seisovat omilla jaloillaan, lapsia, jotka oppivat lukemaan ja nauramaan.

Tällä hetkellä ohjelma tukee kahtatoista lasta ja heidän perheitään. Tuki on tarkoituksella arkeen kiinnittyvää: kouluun saattamista, kotikäyntejä, ruokaa, hygieniatarvikkeita, asiointiapua virastoissa, yhteydenpitoa opettajiin ja terveyspalveluihin. Usein suurin muutos on Bonolon mielestä se hetki, kun lapsi alkaa luottaa, tai kun vanhempi uskaltaa pyytää apua ensimmäistä kertaa. Toivo syntyy teoista, jotka ovat pieniä mutta johdonmukaisia. Kun ovi pysyy auki päivästä toiseen, elämä löytää uuden suunnan.

Lähetysseuran tuki *Toivon paikka* -ohjelmalle päättyy vuoden 2025 loppuun mennessä. Lokakuussa järjestetään Francistownin seurakunnassa kiitosjuhla, johon on kutsuttu entisiä oppilaita ja opettajia, lähetysseuralaisia, seurakuntalaisia ja muita toiminnan mahdollistajia. Vaikka Lähetysseuran tuki päättyy, työ ei lopu: Francistownin seurakunta jatkaa *Toivon paikan* työtä itsenäisesti.

Rikotaan naisiin kohdistuvan väkivallan vaikenemisen kulttuuri!

Botswanan työmatkalla tekemäni haastattelut olivat tunteikkaita ja vaikeita. Pala oli kurkussa ja kyyneliltäkään ei välttytty. Eniten minua järkytti se, miten jokaisella haastateltavalla oli väkivaltakokemuksia jo lapsuudesta, järkyttäviä väkivaltakokemuksia, pahoinpitelyjä, raiskauksia. Yritin kysellä ihmisiltä syitä siihen, miksi sukupuolittunutta väkivaltaa on maassa niin paljon. Jotkut syyttivät patriarkaattista valtiovaltaa, toiset taas sukupolvien yli jatkunutta väkivallan kierrettä. Jos äitiä ja äidin äitiä ja äidin äidin äitiä on puoliso lyönyt lasten edessä, on hyvin todennäköistä, että myös lapsista tulee joko lyöjiä tai lyöntien kohteita.

Ja aivan samaa keskusteluahan me käymme Suomessa. Aivan kuten Botswanassa, myös Suomessa sosiaalisessa mediassa väkivallan tekijä saa empatiat ja väkivaltaa kokenut syytteet niskaansa. Tämä on

UUTISKIRJE

mielestäni aivan käsittämätöntä! Koko aihe herättää itsessäni todella laajan kirjon tunteita: vihaa, voimattomuutta, epätoivoa, pöyristystä, suunnatonta surua.

Väkivallasta puhuminen on kinkkinen juttu, sillä kenelläkään ei ole velvollisuutta jakaa itselleen tapahtuneita traumaattisia asioita, jotka voivat olla todella kipeitä ja kauheita. Jokainen ääneen lausuttu tarina voi kuitenkin rohkaista muita, jotka ovat kokeneet samaa, hakeutumaan avun piiriin.

Kun väkivallasta vaietaan, se antaa vallan tekijälle ja vie sen väkivaltaa kokeneelta. Väkivallan nimittäminen oikeilla sanoillaan tekee siitä näkyvää, pysäyttää normalisoinnin ja avaa keskustelun siitä, minkä on muututtava. Siksi on tärkeää, että käytämme sanoja, jotka paljastavat totuuden emmekä pehmennä sitä, mitä on tapahtunut. Raiskaus ja sukupuolielinten silpominen herättävät erilaisia mielikuvia kuin ”pelkkä” väkivalta ja ympärileikkaus.

Vaikenemisen kulttuuri ei murene yhdessä yössä, mutta se alkaa siitä, että me yksilöinä uskallamme puhua. Se alkaa myös siitä, että vaadimme instituutioilta, työpaikoilta, viranomaisilta, medialta ja esimerkiksi uskonnollisilta yhteisöiltä samaa avoimuutta ja rehellisyyttä. Väkivallan kierre voidaan katkaista tuomalla pimeys näkyviin ja kieltäytymällä hyväksymästä sitä enää osaksi normaalia arkea.

25. marraskuuta alkaa taas naisiin kohdistuvan väkivallan vastainen kampanja nimeltä **Oranssit päivät**, jonka aikana YK:n johdolla erilaiset järjestöt ja organisaatiot tuovat esiin naisiin kohdistuvan väkivallan vastaista työtä ja toimintaa eri puolilta maailmaa. Lähetysseura on mukana kampanjassa myös tänä vuonna.

Haastan nyt myös teidät arvon nimikkoseurakunnat mukaan tähän kampanjaan, sillä jokainen meistä voi osallistua omalla tavalla ja seisoa naisiin kohdistuvaa väkivaltaa vastaan! Kampanjan suojelijana vuonna 2025 toimii tasavallan presidentin puoliso Suzanne Innes-Stubb. Lisätietoa ja ideoita osallistumiseen löytyy muun muassa UN Woman Suomen verkkosivuilta osoitteesta: <https://unwomen.fi/lahjoitukset/oranssit-paivat/>

Linda Juntunen
Suomen Lähetysseuran
itäisen ja eteläisen Afrikan
viestinnän asiantuntija.

Asuinpaikka Arusha,
Tansania, mutta työalue
käsittää yhteensä
seitsemän maata.

Voit tukea työtäni myös taloudellisesti lahjoittamalla haluamasi summa MobilePaylla numeroon **58735** tai tilisiirrolla **FI38 8000 1400 1611 30**. Muista kirjoittaa viestikenttään minun nimeni, myös MobilePayssa.